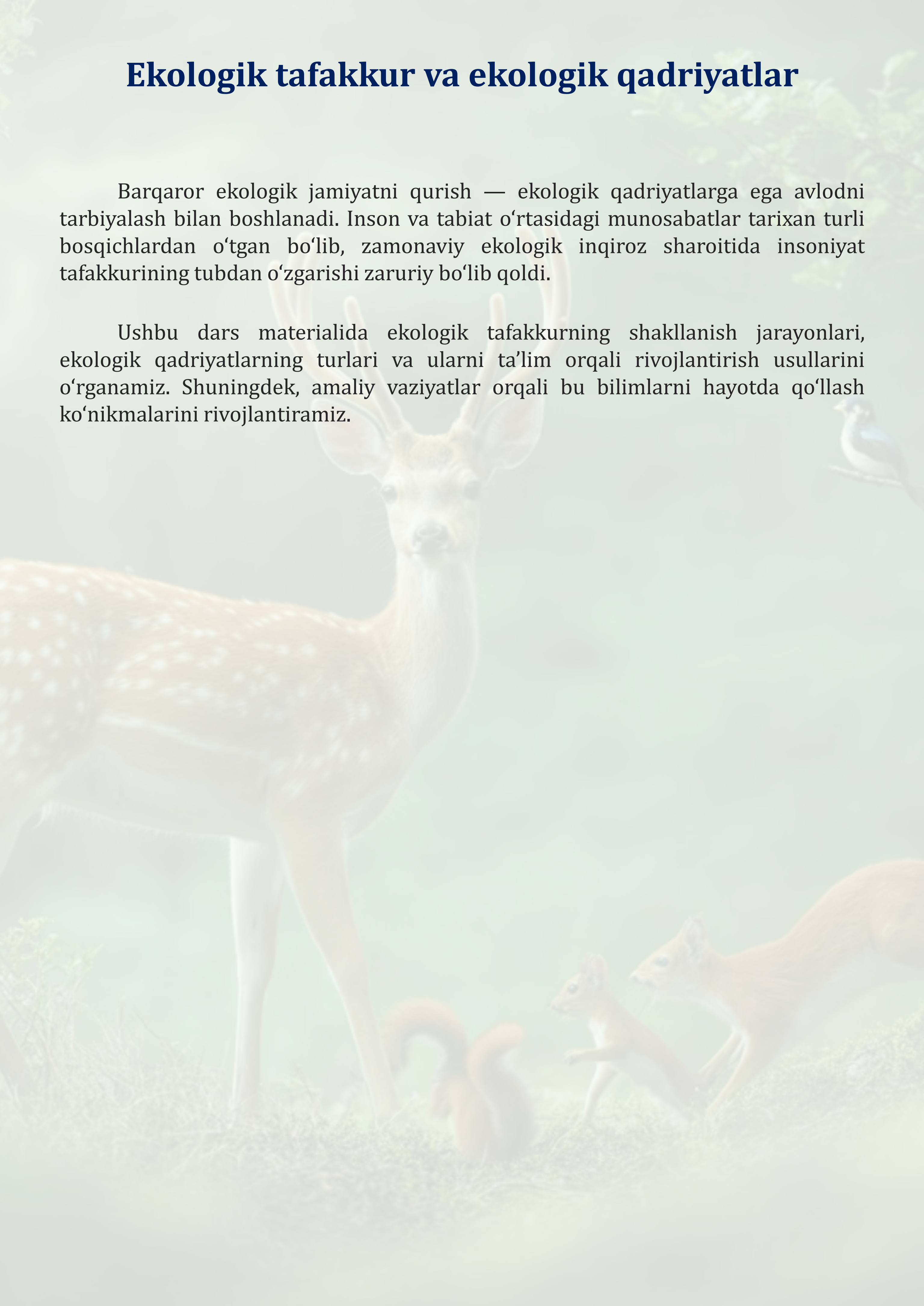

Ekologik tafakkur va ekologik qadriyatlar

Barqaror ekologik jamiyatni qurish — ekologik qadriyatlarga ega avlodni tarbiyalash bilan boshlanadi. Inson va tabiat o'rtasidagi munosabatlar tarixan turli bosqichlardan o'tgan bo'lib, zamonaviy ekologik inqiroz sharoitida insoniyat tafakkurining tubdan o'zgarishi zaruriy bo'lib qoldi.

Ushbu dars materialida ekologik tafakkurning shakllanish jarayonlari, ekologik qadriyatlarning turlari va ularni ta'lim orqali rivojlantirish usullarini o'rganamiz. Shuningdek, amaliy vaziyatlar orqali bu bilimlarni hayotda qo'llash ko'nikmalarini rivojlantiramiz.

Ekologik tafakkurning shakllanishi va jamiyatdagi ahamiyati

An'anaviy davr

Inson tabiatning bir qismi sifatida yashagan, tabiiy muvozanat saqlanib turgan.

1

2

Sanoat inqilobi

Inson o'zini tabiatdan ustun deb bilgan, ekspluatatsiya boshlangan.

3

Ekologik inqiroz

Global isish, biologik xilma-xillik yo'qolishi, iqlim o'zgarishi yuzaga keldi.

4

Ekologik tafakkur

Ongli, mas'uliyatli, tizimli yondashuvning shakllanishi zarur bo'ldi.

Ekologik tafakkur — bu insonning tabiatga nisbatan ongli, mas'uliyatli, tizimli yondashuvini ifodalovchi tafakkur shaklidir. Bu tafakkur nafaqat ilmiy bilimlarga asoslanib, balki axloqiy, estetik va ijtimoiy qadriyatlar bilan uyg'unlashgan holda shakllanadi.

Muammoli vaziyat 1: Shahringizdagi yangi turar-joy majmuasi quruvchilari 50 yillik eman daraxtlarini kesishni rejalashtirmoqda. Mahalla aholisi e'tiroz bildirmoqda. Siz mahalliy hokimiyat vakili sifatida ushbu muammoni qanday hal qilasiz? Har bir tarafning dalillarini tahlil qiling va ekologik tafakkur asosida yechim taklif qiling.

② **Topshiriq:** Ekologik tafakkurning to'rtta asosiy xususiyatini (axloqiy yondashuv, barqarorlik prinsipi, oldindan baholash, kollektiv yondashuv) kundalik hayotdagi misollar bilan tushuntiring.

Ekologik qadriyatlar turlari va shakllanish omillari

Biotsentrik qadriyat

Har bir jonli mavjudotning yashash huquqini tan olish, insonni tabiatning bir qismi sifatida ko'rish

Atrof-muhitni ehtiyot qilish

Tabiiy resurslarni kelajak avlodlarga yetkazilishi lozim bo'lgan muqaddas omonat sifatida qarash

Ekologik adolat

Ijtimoiy tenglik va adolatni ekologik muammolar bilan bog'lash, barcha uchun xavfsiz muhit

Ijtimoiy ekologik mas'uliyat

Inson salomatligi va ekologik xavfsizlik uchun faol ishtirok etish

Muammoli vaziyat 2: Bir mahallada katta zavod faoliyat yuritadi. Zavod minglab ish o'rinlarini ta'minlaydi, lekin havoni ifloslantiradi. Mahalla bolalarida nafas olish kasalliklari ko'paymoqda. Ekologik adolat qadriyati asosida bu vaziyatni qanday hal qilish mumkin?

Shakllanish omili	Ta'sir doirasi	Amaliy misollar
Oila muhiti	Bolalikdan ekologik odatlar	Tabiatga mehr, isrofdan saqlanish
Ta'lim tizimi	Tizimli bilim berish	Ekologik fanlar, loyihalar
Diniy g'oyalar	Ma'naviy asoslar	Tabiatga rahm-shafqat
Mass-media	Keng auditoriya	Hujjatli filmlar, targ'ibot
Amaliy tajriba	Kundalik faoliyat	Chiqindi saralash, daraxt ekish

Topshiriq: O'zingizning ekologik qadriyatlaringiz qaysi omillar ta'sirida shakllanganini tahlil qiling. Har bir omil uchun konkret misollar keltiring va ularning hozirgi hayotingizdagi ta'sirini baholang.

Eko-tafakkur va ekologik qadriyatlarning ta'lim orqali shakllanishi

Oila muhiti

Mikrosistema — eng yaqin va kuchli ta'sir doirasi. Ota-ona va katta avlod tomonidan ekologik odatlarni o'rgatish.

Ta'lim tizimi

Tizimli ekologik ta'lim, maxsus fanlar, loyihalar va sinfdan tashqari faoliyatlar orqali mustahkamlash.

Jamiyat muhiti

Mahalla va shahar darajasidagi kampaniyalar, aksiyalar orqali keng ommaviy shakllanish.

Madaniy ta'sir

Milliy qadriyatlar, diniy ta'limot va shaxsiy tajriba orqali chuqurlashish.

UNESCO ma'lumotlari (2022)

Ekologik qadriyatlar insonda yoshligidan ta'lim orqali shakllantiriladi. Erta yoshdagi eko-ta'lim hayot davomida ijobiy ekologik xatti-harakatlarni kafolatlaydi.

Amaliy maslahat: "Yashil makon" tashabbusi doirasida aholining daraxt ekishdagi faol ishtiroki ekologik mas'uliyatning ijtimoiy asosda shakllanishiga yordam beradi.

Muammoli vaziyat 3: Siz maktab direktori sifatida ekologik madaniyatni rivojlantirish dasturini ishlab chiqishingiz kerak. Dasturda quyidagi elementlar bo'lishi kerak: o'quv fanlari, sinfdan tashqari ishlar, ota-onalar bilan hamkorlik, mahalla bilan aloqa. Har bir yo'nalish uchun konkret tadbirlar rejasini tuzing.

1

O'quv dasturiga ekologik tarkibiy qismlarni kiritish

Barcha fanlarda ekologik masalalarni ko'rib chiqish, interdisiplinar yondashuv.

2

Amaliy faoliyat tashkil etish

Ekskursiyalar, tozalash aksiyalari, daraxt ekish, ekologik loyihalar.

3

Ekologik muhitni yaratish

Maktabda ekologik burchaklar, tanlovlar, muhokamalar va debatlar o'tkazish.

Amaliy topshiriqlar va yechimlar

Ekologik tafakkur va qadriyatlar nafaqat nazariy bilim, balki kundalik hayotda amaliy tatbiq etilishi kerak bo'lgan ko'nikmalardir. Kelajakdagi barqaror jamiyat aynan eko-madaniyatga ega bo'lgan shaxslar asosida shakllanadi.

Murakkab vaziyat №1

Siz tumanda ekologik loyiha boshqaruvchisi sifatida ishlamoqdasiz. Loyiha doirasida 3 ta maktabga quyosh panellari o'rnatish, chiqindilarni qayta ishlash markazini ochish va 1000 ta daraxt ekish rejalashtirilgan. Biroq mahalliy biznes vakillari loyihaga qarshi chiqmoqda, chunki u ularning daromadlariga putur yetkazadi deb hisoblashadi. Siz barcha tomonlarni qondiradigan yechim taklif qiling.

Murakkab vaziyat №2

Viloyatingizda yirik neft qazib olish kompaniyasi katta konni ochishni rejalashtirmoqda. Bu minglab ish o'rinlarini yaratadi va davlat byudjetiga katta daromad keltiradi. Biroq kon atrofdagi noyob tabiat hududini va mahalliy aholining hayot tarzini buzadi. Siz viloyat rahbari sifatida qanday qaror qabul qilasiz? Har bir qarorning oqibatlarini baholang.

Shaxsiy baholash testi

1. Sizning ekologik qadriyatlaringiz qaysi darajada rivojlangan?
2. Kundalik hayotingizda qanday ekologik odatlar mavjud?
3. Oilangizda ekologik madaniyatni qanday rivojlantirmoqchisiz?
4. Kelajakda ekologik sohadagi faoliyatingiz qanday bo'lishi mumkin?
5. Mahallangizning ekologik muammolari va ularni yechish yo'llarini ko'rsating.

Eslatma: Ushbu testni bajarish orqali o'zingizning ekologik madaniyatingiz darajasini aniqlashingiz va rivojlantirish yo'llarini belgilashingiz mumkin.

"Ekologik madaniyat — bu nafaqat bilim, balki hayot tarzidir. Har bir inson o'z hissasini qo'shib, kelajak avlodlar uchun toza va xavfsiz dunyo qoldirishi kerak."

Yakuniy topshiriq: Ushbu darsda o'rgangan bilimlaringiz asosida shaxsiy "Ekologik hayot dasturi"ni tuzing. Dasturda 1 yillik muddat uchun o'zingiz, oilangiz va mahallangiz uchun aniq maqsadlar va amalga oshirish usullarini belgilang. Har oyning oxirida natijalarni baholash mezonlarini ham qo'shing.